

ALLERGIK KASALLIKLARNI DAVOLASHDA DORIVOR O‘SIMLIKLARDAN FOYDALANISH

Qodirova Shaxlo Muzafarovna

Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi maxsus fan o`qituvchisi

qodirovashaxlo17@gmail.com

Abdug'aniyeva Maftuna Abdunazar qizi

Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi talabasi

abduganiyevamaftuna57@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada allergik kasalliklarning patogenezi, ularning turli shakllari, rivojlanish bosqichlari va davolash strategiyalariga ilmiy yondashuv keltiriladi. Ayniqsa, dorivor o‘simliklarning allergik reaksiyalarni kamaytirishdagi roli, ularning faol biologik komponentlari, xalq tabobatida va zamonaviy fitoterapiyada qanday qo‘llanilishi alohida tahlil qilinadi. Fitoterapiya nafaqat simptomlarni bartaraf etish, balki organizmning immun javobini muvozanatlashtirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar: allergik kasalliklar, immun javob, dorivor o‘simliklar, bioflavonoidlar, fitoterapiya, xalq tabobati, histamin

Allergik kasalliklar - bu immunitet tizimining muayyan tashqi yoki ichki omillarga (allergenlarga) haddan tashqari reaktivlik bilan javob berishi natijasida yuzaga keladigan patologik holatlardir. Ushbu holatda, oddiy inson uchun zararsiz moddalar - polen (gul changi), hayvon yungi, oziq-ovqat oqsillari, kimyoviy birikmalar va dorilar organizm tomonidan “tahdid” sifatida qabul qilinadi. Natijada, immunitet tizimi yallig‘lanishli mediatorlar – histamin, prostaglandinlar va leykotrienlarni ajratadi.

Allergik kasalliklarning rivojlanish bosqichlari.

1. Sensibilizatsiya bosqichi.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

Organizm dastlab allergen bilan aloqa qilganda maxsus immunoglobulin E (IgE) ishlab chiqaradi. Bu immunitet tizimining “eshitganini tanish” bosqichidir.

2. Effektor bosqich.

Takroriy allergen bilan to‘qnash kelganda IgE allergen bilan birikib, basofil va tuk hujayralardan histamin ajralishiga sabab bo‘ladi. Bu esa allergik simptomlarni chaqiradi.

Allergik kasalliklar turlari.

- Bronxial astma: allergen ta’sirida nafas yo‘llarining torayishi, qattiq nafas olish.
- Atopik dermatit: terining yallig‘lanishi, toshma, qichishish.
- Allergik rinit: burun oqishi, aksirish, ko‘z yoshlanishi.
- Kontakt dermatit: kimyoviy moddalar yoki kosmetik vositalar bilan aloqa sababli toshmalar.
- Oziq-ovqat allergiyasi: og‘izda qichishish, qorin og‘rig‘i, diareya, ba’zan anafilaksiya.

Allergiyani davolashda dorivor o‘simliklarning biologik ta’siri.

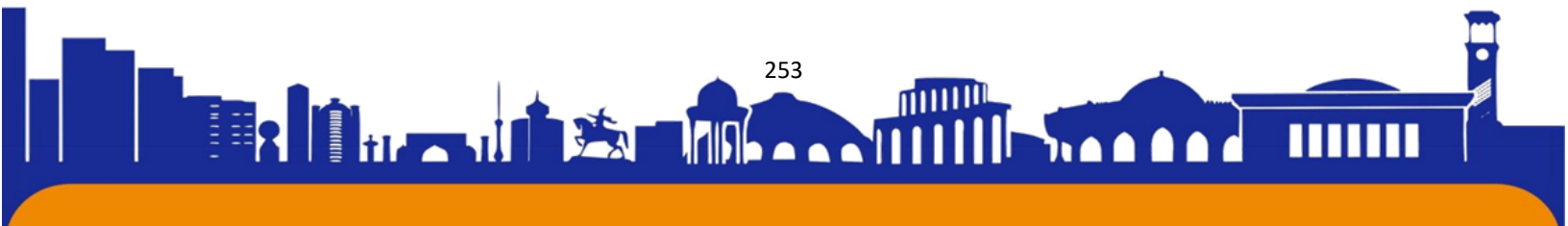
Dorivor o‘simliklar ko‘p sonli biologik faol moddalarni - flavonoidlar, saponinlar, alkaloidlar, efir moylari, glikozidlar va antioksidantlarni o‘z ichiga oladi. Ular quyidagi asosiy ta’sirlarga ega:

- Histamin ajralishini bloklaydi
- Kapilyar o‘tkazuvchanligini kamaytiradi
- Immunitet tizimining haddan tashqari faolligini tartibga soladi
- Teridagi yallig‘lanishni pasaytiradi
- Antioksidantlar orqali hujayra membranalarini tiklaydi

Asosiy dorivor o‘simliklar va ularning klinik foydasi.

1. Itmurt (*Urtica dioica*).

- Faol moddalari: flavonoidlar, xlorofill, askorbin kislotasi.

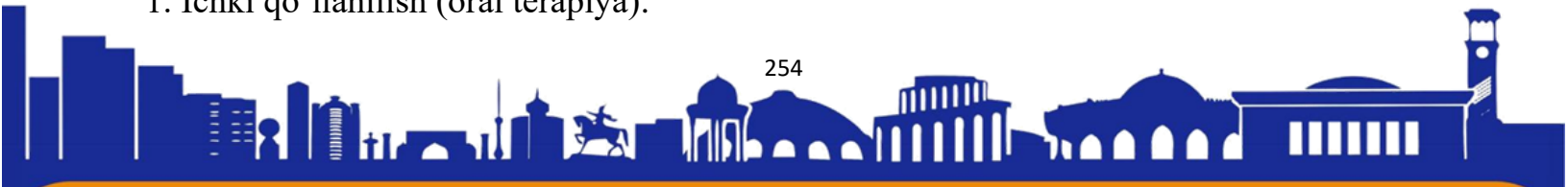

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

- Ta'siri: diuretik, antigistamin, qon tozalovchi.
 - Qo'llanilishi: damlama, qaynatma, kapsula shaklida.
2. Qora sedana (*Nigella sativa*).
- Faollik: antiinflamator, immunomodulyator.
 - Klinik tekshiruvlar: astma bemorlarida nafas olishni yengillashtirishi ilmiy isbotlangan.
 - Ishlatilishi: yog'i kuniga 1 choy qoshiq, kukuni asal bilan.
3. Romi giyohi (*Matricaria chamomilla*).
- Tarkibi: bisabolol, apigenin.
 - Ta'siri: tinchlantiruvchi, antiseptik.
 - Qo'llanilishi: ichish va kompress tarzida, kon'yunktivit yoki dermatitda.
4. Zanjabil (*Zingiber officinale*).
- Tarkibi: gingerol, shogaol
 - Ta'siri: bronxodilatator, antiinflamator, antioksidant.
 - Qo'llanilishi: choy shaklida yoki asal bilan.
5. Aloy (*Aloe vera*).
- Faollik: teri yallig'lanishini kamaytiradi, hujayra yangilanishini tezlashtiradi.
 - Qo'llanilishi: tashqi surtma sifatida, tabiiy sharbat.
6. Qizilmiya (*Glycyrrhiza glabra*).
- Faol moddasi: glitsirizin .
 - Ta'siri: yo'talni kamaytiruvchi, yallig'lanishga qarshi.
 - Qo'llanilishi: sirop, damlama.

Fitoterapiya usullari.

1. Ichki qo'llanilish (oral terapiya).

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

- O‘simlik choylari: (romashka + zanjabil + limon).

- Damlamalar: (qora sedana urug‘i + asal).

- Og‘iz orqali tabletkalar yoki kapsulalar.

2. Tashqi qo‘llanilish.

- Kompreslar (aloevera yoki romashka damlamasi bilan).

- Teri ustiga suriladigan malhamlar (qora sedana, zanjabil).

- Ko‘z yuvish uchun damlamalar (yengil kontsentratsiyali romashka).

3. Inhalatsiya.

- Zanjabil, evkalipt, yalpiz moylari isib turgan suvga tomizilib, bug‘i bilan nafas olinadi.

- Nafas yo‘llarining allergik torayishida yordam beradi..

Allergik reaksiyalarda dorivor o‘simliklardan foydalanish bo‘yicha ehtiyot choralari.

- Har bir o‘simlik avvalo allergiya testidan o‘tkazilishi kerak.

- Doza oshirib yuborilmasligi shart.

- Fitoterapiya mutaxassis yoki shifokor nazoratisiz boshlanmasligi kerak.

- Dorivor o‘simliklar bolalar, homilador ayollar, surunkali kasalligi bor shaxslarda ehtiyotkorlik bilan ishlatiladi.

- Aralashma o‘simlik choylari faqat sinovdan o‘tgan va tozalangan xomashyo asosida tayyorlanishi kerak.

XULOSA

Allergik kasalliklar organizm immun tizimi muvozanatining buzilishi bilan bog‘liq bo‘lib, ularni davolashda yondashuv har tomonlama bo‘lishi lozim. Dorivor o‘simliklar - bu nafaqat alomatlarini yumshatuvchi vosita, balki immun javobni me‘yorda ushlab turuvchi tabiiy modda manbaidir. Fitoterapiya - klinik jihatdan asoslangan, zamonaviy tibbiyotga moslashgan, sog‘liqni saqlashga kompleks yondashuvni qo‘llab-quvvatlovchi

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

usul bo‘lib xizmat qiladi. Ammo u mutaxassis nazoratida, dozasi va foyda-ziyoni hisobga olingan holda qo‘llanilishi shart.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi - Allergik kasalliklarni davolash protokollari, 2022
2. WHO Monographs on Medicinal Plants Used in the Treatment of Allergic Disorders
3. Mamatqulov D. “Fitoterapiya asoslari”, Toshkent, 2020
4. PubMed: Clinical Efficacy of Herbal Remedies for Allergic Rhinitis, 2021
5. Ziyovuddinov O. “Dorivor o‘simliklar va ularning farmakologiyasi”, Toshkent, 2019
6. World Allergy Organization Journal, 2020: Herbal Immunomodulators in Allergy Management

